

Mesleki Davranış Anketinin Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliği

Reliability and Validity of Professional Behavior Questionnaire

Sinem KARS¹, Gökçen AKYÜREK², Gonca BUMİN³

¹ Uzm. Erg., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, Ankara, Türkiye

² Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, Ankara, Türkiye

³ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışmanın amacı ergoterapi öğrencileri için "Mesleki Davranış Anketi"nin Türkçeye uyarlama çalışması yapılarak ölçeğin psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Orijinal anket üç faktör ve 28 maddeden oluşan beşli likert tipinde bir ölçme aracıdır. Çalışmaya ergoterapi bölümünde öğrenim gören gönüllü 151 öğrenci dahil edildi. Araştırmada ölçeğin dilsel eşdeğerliği incelendikten sonra geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapıldı. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS AMOS 23.0 paket programı kullanıldı. Ölçeğin yapı geçerliliği için doğrulayıcı faktör analizi yapıldı. Ölçeğin güvenilirlik çalışması iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) ve test tekrar test yöntemi kullanılarak incelendi. **Sonuçlar:** Açıklayıcı faktör analizinde ölçeğin, özgün formuna benzer olmayan bir faktör yapısına sahip olduğu görülmüştür. Sorunlu olan beş maddenin modelde yer almadığı yedi faktörlü yapının yapı geçerliliği doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiş ve söz edilen modelin yapı geçerliliği model uyum ölçütleri kullanılarak ortaya konulmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alfa katsayısı=0,858 olarak hesaplanmıştır. **Tartışma:** Türkiye'de yeni bir sağlık mesleği olan ergoterapistlerin mesleki davranışlarının mesleğin gelişimi açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle ergoterapi öğrencilerinin lisans eğitimi sırasında mesleki davranışlarının incelenmesi için bir psikometrik araca ihtiyaç vardır; dolayısıyla bu çalışma aracılığıyla ergoterapi öğrencilerinin mesleki davranışlarının incelenmesi mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Profesyonellik; Ergoterapi; Öğrenciler; Güvenilirlik ve Geçerlik

ABSTRACT

Purpose: To adapt the Professional Behavior Questionnaire (PBQ) into Turkish culture by ensuring the structural validity and reliability of the scale in order to measure occupational therapy students. **Material and Methods:** The PBQ is consisted of 3 subscales and 28 items according to a Likert scale Quintet. The study group consisted of 151 occupational therapy students. The SPSS AMOS 23.0 package program was used to check the validity and reliability. Confirmatory factor analysis (CFA) was performed to examine the validity of the model of the Turkish form of the PBQ. The reliability of the scale was examined by using internal consistency coefficient (Cronbach alpha) and test-retest method. **Results:** In the exploratory factor analysis, the factor structure of PBQ-TR differed from the original form. The structural validity of the 7-factor model formed after excluding five problematic items was tested by confirmatory factor analysis and proven to meet the goodness of fit criteria. The Cronbach's alpha coefficient of the PBQ-TR was 0.858. **Conclusion:** Professional behavior of occupational therapists is important for the development of the profession. Therefore, there is a need for a psychometric tool to evaluate occupational behavior of students during their undergraduate education.

Keywords: Professionalism; Occupational Therapy; Students; Reliability and Validity

Sorumlu Yazar (Corresponding Author): Sinem KARS E-mail: snmksr@hotmail.com

ORCID ID: 0000-0001-8774-2602

Geliş Tarihi (Received): 24.09.2019; **Kabul Tarihi** (Accepted): 30.12.2020

Bu çalışma 19-22 Haziran 2019 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi'nde gerçekleştirilen VIth International Eurasian Educational Research Congress'te özel bildiri olarak sunulmuştur.

Eğitim yoluyla edinilen yeterli bilgi ve beceriye sahip olan bireyler tarafından, yasal ve etik kurallar doğrultusunda topluma hizmet veren uğraşlar meslek olarak tanımlanabilmektedir (Güven, 2009). Bir uğraşın meslek olarak ifade edilebilmesi için, belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir (Çelik, Ünal ve Saruhan, 2012). Bu özellikler; bireysel sorumluluğun olması, bilgi bütünü temelinde öğrenilmiş olması, kuramsal bilginin yeniden üretilebilir olması, eğitimsel bir disiplin doğrultusunda tekniklerin öğretilmesi, örgütlenmesinin çok iyi yapılmış olması ve altuzizm (özgecilik) yoluyla üyelerin birbirlerine yardım etmeye eğilimli ve toplum yararına çalışmaya istekli olmasıdır (Flexner, 2001).

İnsanlık var olduğu sürece varlığını devam ettirecek olan birtakım meslek grupları bulunmaktadır. Bu meslek gruplarından birisi olan sağlık profesyonelleri, insanların kaliteli bir yaşam sürdürmesinde önemli bir yere sahiptir. Bir sağlık profesyoneli olarak ergoterapistler, 26 Nisan 2011 tarih, 27916 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 6225 nolu kanunun 9. maddesi s bendinde "iş ve uğraşı terapisi alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun, sağlıklı kişilerde mesleği ile ilgili ölçüm ve testleri yaparak, mesleği ile ilgili koruyucu ve geliştirici programları planlayan ve uygulayan; hasta kişiler için uzman tabibin teşhisine bağlı olarak bireylerin günlük yaşam, iş ve üretkenlik, boş zaman aktivitelerine katılımını artırmak, sağlık durumlarını iyileştirmek, özürülülüğü önlemek ve çevreyi düzenleyerek katılımı artırmak için gerekli iş ve uğraşı terapisi yöntemlerini uygulayan sağlık meslek mensubu" olarak tanımlanmıştır (Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2011).

Uygulamaya dayalı disiplinlerden birisi olan sağlık disiplninde eğitim programının teorik bilgi ve klinik deneyimden oluşması gerekmektedir. Bu klinik deneyim, öğrencilerin sadece teorik bilgi ve uygulamaları arasında bağlantı kurmalarına yardım etmez, aynı zamanda ergoterapi uygulamalarında gelişimi de sağlar (Sullivan ve Thiessen, 2015). Kriz yönetimi, problem çözme, etkili iletişim, karar verme gibi süreçlerin sağlık bakım hizmetlerinin verildiği kurumlarda önemli beceriler olduğu düşünüldüğünde, eğitim kurumlarının öğrencilere verdikleri eğitimsel süreçleri gözden geçirerek öğrencilerin bu yönlerini de geliştirebilecek öğretim stratejilerini kullanmaları neredeyse zorunludur (Brown, Williams ve Etherington, 2016). Hackenberg ve Toth-Cohen (2018) tarafından yapılan nitel bir çalışmada, ergoterapistlerin mesleki davranışları incelenmiş ve sekiz alt başlıkta toplanmıştır. Bu

başlıklar iletişim becerisi, inisiyatif kullanabilme, klinik muhakeme, sağduyulu olma, stresle başa çıkma becerisi, kişilerarası iletişim becerileri ve öğrenme isteğidir.

Ergoterapistlerin mesleki davranışlarını belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmıştır; ancak bu çalışmalar nitel çalışmalardır. Yuen, Azuero, Lackey ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen Mesleki Davranış Anketi ergoterapistlerin mesleki davranışlarını inceleyen ilk ölçektir ve mesleki davranışı mesleki davranışı öğrenme isteği, öğrenme becerisi ve kültürel yeterlilikten oluşan üç boyut olarak incelemiştir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı, Mesleki Davranış Anketi'nin Türk kültürüne uyarlanarak psikometrik özelliklerinin incelenmesidir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Deseni

Metodolojik araştırma desenine göre planlanan bu çalışmada, Mesleki Davranış Anketi çoğunlukla Google Formlar ve kısmen de basılı formlar vasıtasıyla katılımcılara zincirleme örnekleme yöntemi ile ulaştırılmıştır. Anket 2017-2020 güz ve bahar dönemlerinde ergoterapi bölümünde öğrenim gören son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışmaya 151 ergoterapi öğrencisi dahil edilmiş ve öğrencilerden aydınlatılmış onam formu alınmıştır. Çalışma Helsinki Deklarasyonu ilkelerine uygun olarak yürütülmüştür. Çalışmaya katılan ergoterapi öğrencilerinin yaş ortalamaları 22,8±2,22 (min-maks: 20-36 yıl) olup, %82,8'i (n=125) kız öğrenciydi. *Mesleki Davranış Anketi*

Yuen ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek; yirmi sekiz madde ve öğrenme isteği, öğrenme becerisi ve kültürel yeterlilik olmak üzere üç alt ölçekten oluşmaktadır. Öğrenme isteği alt ölçeğinin 5 ve 6. maddeler; öğrenme becerisi alt ölçeğinin 13, 15, 16 ve 17. maddeler; kültürel yeterlilik alt ölçeğinin ise 24, 25 ve 26. maddeler oluşturmaktadır. Bu dokuz madde dışında yer alan on dokuz madde herhangi bir alt ölçekte yer almamaktadır. Ölçekte yer alan sorular ergoterapi öğrencisinin görevlerine, kendisi ile anlaşmasına ve diğerleri ile anlaşmasına yöneliktir. Ölçekte puanı ters kodlanan madde bulunmamakta olup, hiçbir zaman (1), nadiren (2), ara sıra (3), sıklıkla (4) ve her zaman (5) olacak şekilde beşli likert bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek mesleki davranışı yansıtmaktadır. Ölçeğin orijinal yapısına ait açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizine ait sonuçlar Tablo 1'de gösterilmiştir. Ölçeğin orijinalinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,79'dur.

Tablo 1. Mesleki Davranış Anketi'nin orijinal yapısına ait analiz sonuçları

Faktörler ve maddeler	Açıklayıcı faktör analizi (n=430)		Doğrulayıcı faktör analizi (n=430)	
	Standardize edilmiş katsayı	R ²	Standardize edilmiş katsayı	R ²
Faktör 1: Öğrenme isteği				
5. Öğrenmeye açıktır.	0,71	0,59	0,61	0,44
6. Dersle ilgili ödevlerde kendime güvenirim.	0,67	0,64	0,81	0,81
Faktör 2: Öğrenme becerisi				
13. Hedeflerim gerçekçidir.	0,56	0,50	0,64	0,57
15. Programdaki beklenmedik değişikliklere adapte olabilir ve bu durumlara karşı tolerans gösterebilirim.	0,58	0,51	0,52	0,38
16. Görevlerimi öncelik sırasına göre düzenleyebilirim.	0,69	0,45	0,71	0,65
17. Eksik olduğum ve daha bilgi edinmem gereken konuların farkındayım.	0,74	0,32	0,77	0,41
Faktör 3: Kültürel yeterlilik				
24. Diğer kişilerin kültürel farklılıklarına karşı saygı ve anlayış gösteririm.	0,77	0,33	0,67	0,27
25. Farklı kişilerin duygu ve düşüncesine karşı saygılıyım.	0,80	0,47	0,90	0,51
26. Diğer kişilerin sınırlarına saygı gösteririm.	0,70	0,54	0,75	0,59
Faktörler arası korelasyon		Tahmin	Tahmin	
F1, F2		0,58	0,71	
F1, F3		0,49	0,36	
F2, F3		0,46	0,47	
Model Uyum Ölçütleri				
CFI		0,98	0,96	
RMSEA		0,05	0,06	
SRMR		0,04	0,05	

Mesleki Davranış Anketinin Türkçe Uyarlaması

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasının öncesinde ölçeği geliştiren araştırmacılardan e-mail aracılığı ile izin alındı. Dünya Sağlık Örgütü'nün ölçeklerin farklı dillere uyarlaması ile ilgili standart protokolü uygulandı (DSÖ, 2009).

1. *Ölçeğin uyarlama yapılacak (hedef) dile çevrilmesi (Forward translation)*: Bu aşamada çevirmenin ilgili ölçeğin terminolojisini bilen sağlık uzmanı olması

tercih edilmelidir. Çevirmen ölçeği hedef dile çevirir. Çalışmamızda ölçek hedef dile ilk iki yazar tarafından çevrildi.

2. *Hedef dile çevrilen ölçeğin jüri tarafından görüşülmesi (Expert panel)*: Bu aşamada her iki dili bilen küçük bir jüri oluşturulmaktadır. Jüri üyeleri, ölçeği hedef dile çeviren sağlık uzmanı ve konu ile ilgili sağlık uzmanlarından oluşmalıdır. Bu aşamanın amacı; yetersiz ifade ve deyimleri belirlemek ve

çözmektir. Bu aşamanın sonucunda hedef dile çevrilen ölçeğe son hali verilir. Çalışmamızda, jüri üyeleri oluşturuldu ve hedef dile çevrilen ölçeğe son hali verildi.

3. Ölçeğin hedef dilden orijinal dile çevrilmesi (Back translation): Bu aşamada önce çevirmen tarafından hedef dile çevrilen ve sağlık uzmanlarından oluşan jüride son hali verilen ölçek, ana dili ölçeğin dili olan ve konu ile hiçbir ilgisi olmayan çevirmen tarafından tekrar orijinal dile çevrilmektedir. Bu aşamada çevirinin kavramsal ve kültürel açıdan eşit olmasına dikkat edilmelidir. Bu aşamada ölçekler arasında farklılıklar olursa, önceki aşamalardan hangisi gerekli olursa tekrar edilir. Çalışmamızda her iki dili akıcı bir şekilde konuşabilen bir uzman tarafından ölçek hedef dilden orijinal dile (İngilizce) çevrildi. Orijinal ölçek ile karşılaştırılarak diğer aşamaya geçildi.

4. Çevrilen ölçeğin test edilmesi ve kavramsal bütünlüğünün görüşülmesi: Ölçek ile ne ölçülmesi isteniyorsa belirlenen popülasyona uygulanır. Bu kişilere ölçekte anlamakta zorlandıkları ve karışık ifadelerin olup olmadığı sorulmalıdır. Eğer böyle ifadeler varsa bu kişilerin önerileri alınarak değiştirilmelidir. Mesleki Davranış Anketi, hedef popülasyonumuza uygun olarak 23 ergoterapi öğrencisine uygulanarak pilot çalışması yapıldı. Kişilere anlamakta zorlandıkları ve kafa karıştırıcı maddelerin olup olmadığı soruldu. Ölçekten çıkarılması veya ölçeğe eklenmesi gereken ifadelerin bulunmadığı, soruların düzgün ve anlaşılır olduğu belirlenerek bir sonraki aşamaya geçildi.

5. Uyarlanmış ölçeğe son halinin verilmesi (Final version): Tüm aşamalarda değerlendirilen ölçeğin varsa düzeltmeleri yapılarak son hali verilmektedir. Yukarıdaki aşamaların sonunda, Mesleki Davranış Anketi'nin Türkçe versiyonuna son hali verildi.

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics versiyon 23 ve IBM SPSS AMOS versiyon 23 programlarıyla yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk's testi ile incelenmiş ve verilerin normal dağılıma uygun olmadığı görülmüştür. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek üzere hem açıklayıcı faktör analizi hem de doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi için Kaiser Normalizasyon ile direkt oblimin eğişik döndürme yöntemi kullanılan faktör analizi uygulanmış, maddeler faktör yükü 0,5 ve üzeri olan faktörlere dağıtılmıştır (Yaşlıoğlu, 2017). Doğrulayıcı faktör analizinde, modelin yapı geçerliliği model uyum ölçütlerinden ki-kare ile serbestlik derecesi oranı yoluyla model uyumu (χ^2/sd), hata kareler

ortalamasının karekökü (RMR), karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), akaike bilgi kriteri (AIC) ve standartlaştırılmış hata kareler ortalamasının karekökü (SRMR) kullanılarak ortaya konulmuştur. Ki-kare ile serbestlik derecesi oranı yoluyla model uyumu için $0 \leq \chi^2/sd \leq 4$ mükemmel uyum, $4 \leq \chi^2/sd \leq 5$ kabul edilebilir uyum; hata kareler ortalamasının karekökü için $< 0,05$ mükemmel uyum, $0,05 < RMR < 0,08$ kabul edilebilir uyum; karşılaştırmalı uyum indeksi için $0,95 \leq CFI \leq 1,00$ mükemmel uyum, $0,90 \leq CFI < 0,95$ kabul edilebilir uyum; yaklaşık hataların ortalama karekökü için $0 \leq RMSEA \leq 0,05$ mükemmel uyum, $0,05 < RMSEA \leq 0,080$ kabul edilebilir uyum; standartlaştırılmış hata kareler ortalamasının karekökü için ise $0 \leq SRMR \leq 0,05$ mükemmel uyum, $0,05 \leq SRMR \leq 0,10$ kabul edilebilir uyum göstergesi olarak kabul edilmiştir (Schermele-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003). Doğrulayıcı faktör analizi ile doğrulanan model altında madde-faktör korelasyon analizi yapılmış, iç tutarlılığının incelenmesi için Cronbach alfa değeri hesaplanmıştır. Son olarak test-tekrar test korelasyonu değerlendirilmiştir. Tüm korelasyonlar için Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Spearman korelasyon katsayısında 0,05-0,30 arası düşük veya önemsiz korelasyon; 0,30-0,40 arası düşük orta derecede korelasyon; 0,40-0,60 arası orta derecede korelasyon; 0,60-0,70 arası iyi derecede korelasyon; 0,70-0,75 arası çok iyi derecede korelasyon; 0,75-1 arası ise mükemmel korelasyon olarak kabul edilmiştir.

SONUÇLAR

Örnekleme Yeterliliği ve Açıklayıcı Faktör Analizi

Keiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliliği istatistiği $KMO=0,809$ olarak hesaplanmış, örneklemin büyüklüğünün iyi olduğu saptanmıştır. Bartlett küresellik testi sonucuna göre maddeler arasında açıklayıcı faktör analizi yapmaya yeterli düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($B = 1557,55$; $p < 0,01$). Açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, MDA'nin toplam varyansın %63,82'sinin yedi alt boyutta açıklanabileceği görülmüştür. Açıklayıcı faktör analizinde üç, beş, on bir ve on yedinci maddelerin faktör yük değerlerinin 0,50'nin altında kaldığı görülmüş ve bu dört madde çıkartılarak açıklayıcı faktör analizi tekrarlanmıştır. Tekrarlanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda ise altıncı maddenin de faktör yük değerinin 0,50'nin altında kaldığı görülmüş ve bu madde de çıkartılmıştır (Balci, 2018). Üçüncü açıklayıcı faktör analizi sonucunda, rotasyon yöntemi

olarak direkt oblimin eğik döndürme yöntemi kullanıldığında 23 madde yedi faktöre Tablo 2'deki gibi bir yapı ile katkı sağlamaktadır. Tablo 2 incelendiğinde, birinci faktörün (öz-yeterlilik) 12, 13, 14, 21, 22 ve 23; ikinci faktörün (sağduyulu olma) 7, 24, 25 ve 26; üçüncü faktörün (öğrenme isteği) 1 ve 2; dördüncü faktörün (eleştirel olma) 18, 19 ve 20, beşinci faktörün (mesleki sorumluluk) 27 ve 28; altıncı faktörün (iletişim becerisi) 9 ve 10 madde; yedinci faktörün (inisiyatif kullanabilme) ise 4, 8, 15 ve 16. maddelerden oluştuğu görülmektedir. Tablo 2'de görüldüğü üzere sağduyulu olma faktöründe yer

alan 7, 24, 25 ve 26. maddeler; eleştirel olma faktöründe yer alan 18, 19 ve 20. maddeler ve inisiyatif kullanabilme faktöründe yer alan 4, 8, 15 ve 16. maddeler ters kodlanmaktadır.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda Türkçe uyarlaması yapılan Mesleki Davranış Anketi'nin orijinal ölçekteki faktör yapısından ayrıştığı anlaşılmıştır. Bu nedenle ölçek orijinal faktör yapısına bakmaksızın değerlendirilmiş ve Şekil 1 ile verilen yapıda doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiştir (Şekil 1).

Tablo 2. Ortak yükler ve açıklayıcı faktör analizi

MDA madde	Ortak yükler	Faktör yapısı ve faktör yükleri						
		Öz-yeterlilik	Sağduyulu olma	Öğrenme isteği	Eleştirel olma	Mesleki sorumluluk	İletişim becerisi	İnisiyatif kullanabilme
1	0,732			0,808				
2	0,744			0,864				
4*	0,637							-0,541
7*	0,659		-0,584					
8*	0,593							-0,623
9	0,739						0,831	
10	0,660						0,756	
12	0,580	0,689						
13	0,585	0,620						
14	0,495	0,634						
15*	0,685							-0,738
16*	0,654							-0,601
18*	0,562				-0,580			
19*	0,558				-0,638			
20*	0,597				-0,646			
21	0,577	0,613						
22	0,674	0,601						
23	0,549	0,628						
24*	0,735		-0,860					
25*	0,735		-0,823					
26*	0,701		-0,752					
27	0,583					0,651		
28	0,644					0,737		

Temel bileşenler analizi döndürme yöntemi: Kaiser normalizasyon ile direkt oblimin eğik döndürme yöntemi; MDA: Mesleki Davranış Anketi; *Ters kodlanan maddeler

Modelin en iyi uyumu öz yeterlilik alt ölçeğinde yer alan 22. maddenin madde hataları ile, 12. (r=-0,07), 13. (r=-0,06) ve 21. (r=0,04) maddelerinin madde hatalarının; sağduyulu olma alt ölçeğinde ise 7. ve

26. maddelerin madde hatalarının (r=0,05) korele edilmesiyle bulunmuştur. Buna göre model uyum ölçüleri, $\chi^2(100)=276,73$, $p=0,001$, $\chi^2/sd=1,350$, $RMR=0,034$, $CFI=0,926$; $RMSEA=0,04$, $AIC=418,6$

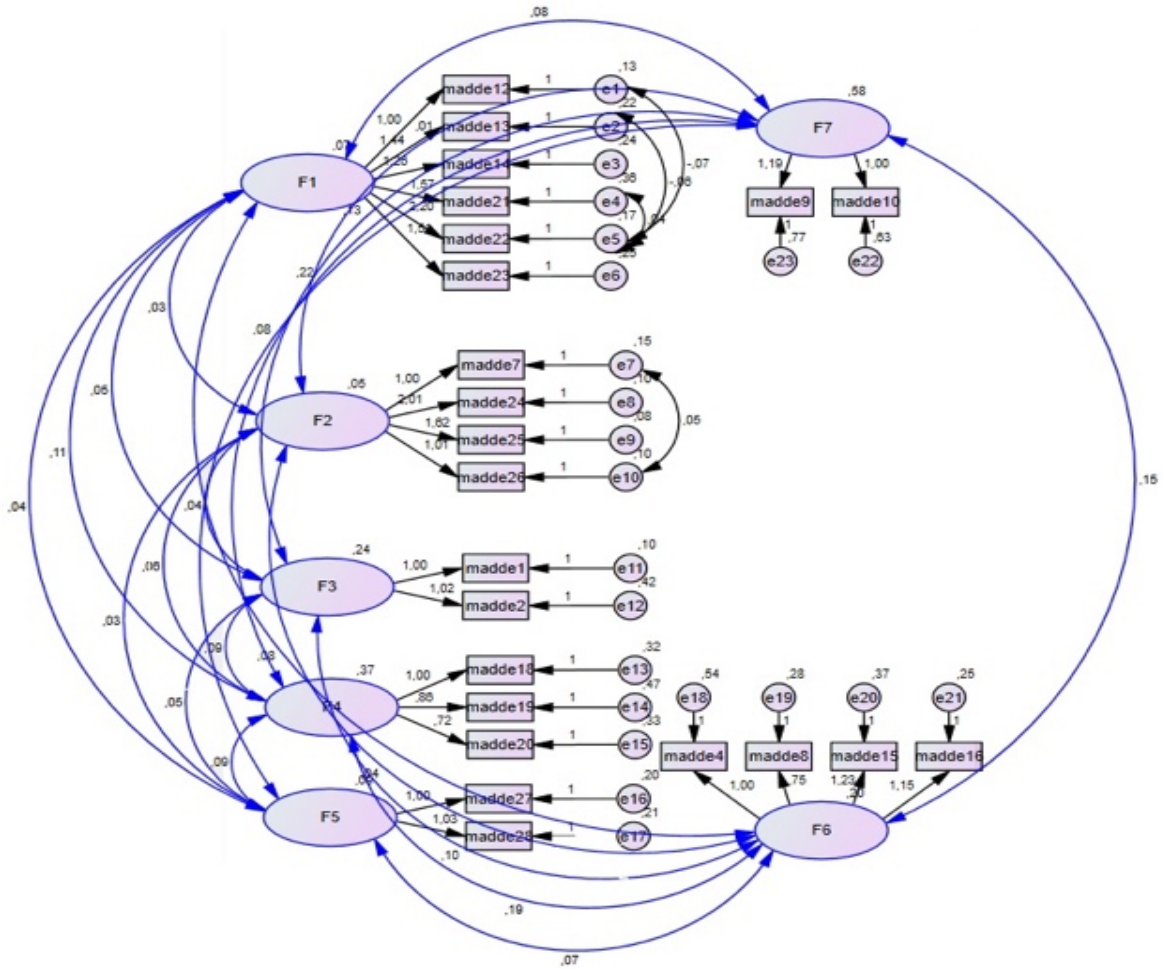
ve SRMR= 0,066 olarak elde edilmiş ve bu modelin uyumunun iyi düzeyde olduğu saptanmıştır.

Cronbach Alfa

Tablo 3'te ölçeğin tamamına ilişkin madde-toplam istatistikleri verilmiştir. Tablo 3'te görüldüğü üzere hiçbir madde, silindiği takdirde ölçeğin Cronbach alfa değerinde anlamlı bir artış meydana gelmemektedir. Bu nedenle Cronbach alfa değeri nedeniyle herhangi bir madde silinmemiştir. Güvenilirlik analizlerinden ölçeğin iç tutarlılığını gösteren Cronbach alfa katsayısı $\alpha=0,858$ olarak hesaplanmıştır. Her bir alt ölçeğin Cronbach alfa değerleri sırasıyla; öz-yeterlilik için 0,788; sağduyulu olma için 0,796; öğrenme isteği için 0,649; eleştirel olma için 0,681, mesleki sorumluluk için 0,472; iletişim becerisi için 0,662; inisiyatif kullanabilme 0,690 olarak hesaplanmıştır.

Test-Tekrar Test Güvenilirliği

Ergoterapi öğrencileri arasından rastgele seçilen, ulaşılabilen ve testi tekrar uygulamayı kabul eden 23 öğrenciye ölçeği ilk doldurdıkları tarihten 4 hafta sonra test tekrar uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliğini değerlendirmek için başlangıç değerleriyle tekrar-test değerleri Spearman korelasyon analizi uygulanarak karşılaştırılmıştır. MDA'nın alt ölçeklerinden öz-yeterlilik ve sağduyulu olma alt ölçeklerinin tekrar testleriyle anlamlı korelasyonu olduğu (sırasıyla $r=0,761$; $p=0,02$; $r=0,783$; $p<0,01$) saptanmıştır. Ancak öğrenme isteği, eleştirel olma, mesleki sorumluluk, iletişim becerisi ve inisiyatif kullanabilme alt ölçeklerinin tekrar testleriyle korelasyonu anlamlı bulunmamıştır (sırasıyla $r=0,178$; $p=0,40$; $r=0,365$; $p=0,07$).

Şekil 1. Doğrulayıcı faktör analizinde test edilen 23 maddenin yer aldığı 7 faktörlü yapı; model uyum ölçüleri: $\chi^2(100)=276,73$, $p=0,001$, $\chi^2/sd=1,350$, $RMR=0,034$, $CFI=0,926$, $RMSEA=0,04$, $AIC=418,6$, $SRMR= 0,066$; F1, öz-yeterlilik; F2, sağduyulu olma; F3, öğrenme isteği; F4, eleştirel olma; F5, mesleki sorumluluk; F6, inisiyatif kullanabilme; F7, iletişim becerisi

Tablo 3. Ölçeğin tamamına ilişkin madde-toplam istatistikleri

MDA maddeleri	Madde silindiğinde ölçeğin ortalaması	Madde silindiğinde ölçeğin varyansı	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach alfa
1	111,3510	92,309	0,455	0,884
2	111,9139	91,746	0,337	0,887
3*	111,3046	93,213	0,324	0,887
4	112,2450	89,546	0,456	0,884
5*	111,0265	92,786	0,439	0,885
6**	111,3444	89,334	0,598	0,881
7	110,7947	93,964	0,403	0,886
8	111,2517	91,710	0,467	0,884
9	112,7947	87,511	0,363	0,891
10	112,7020	88,944	0,362	0,889
11*	111,3974	90,094	0,610	0,881
12	110,8609	93,841	0,424	0,885
13	111,2980	91,451	0,502	0,883
14	111,1722	92,237	0,444	0,884
15	111,7351	89,476	0,487	0,883
16	111,4172	89,658	0,558	0,882
17*	111,3444	90,627	0,621	0,881
18	111,8808	88,519	0,539	0,882
19	111,9470	89,371	0,464	0,884
20	111,6623	90,545	0,483	0,883
21	111,4636	90,557	0,472	0,884
22	111,7616	88,569	0,627	0,880
23	111,3974	90,174	0,581	0,882
24	110,9470	92,957	0,404	0,885
25	110,9205	93,620	0,424	0,885
26	110,7682	94,886	0,355	0,886
27	110,9007	93,850	0,348	0,886
28	111,1325	93,742	0,347	0,886

* İlk açıklayıcı faktör analizi sonucunda faktör yük değeri 0,50'nin altına kalan maddeler; ** ikinci açıklayıcı faktör analizi sonucunda faktör yük değeri 0,50'nin altına kalan madde

TARTIŞMA

Bu çalışmada ergoterapi öğrencilerinin mesleki davranışlarını değerlendiren bir ölçek olan Mesleki Davranış Anketi'nin Türkçeye çevrilerek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ile ölçeğin özgün formuna benzer olmayan şekilde yedi faktörlü model elde edilmiş ve alt ölçekler "öz-yeterlilik", "sağduyulu olma", "öğrenme isteği", "eleştirel olma", "mesleki sorumluluk", "iletişim becerisi" ve "inisiyatif kullanabilme" olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin maddelerinin faktörlere dağılımı orijinal ölçekten

farklılık göstermiş; üç, beş, altı, on bir ve on yedinci maddelerin hiçbir faktöre katkı sağlamaması nedeniyle bu maddeler ölçekten çıkarılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu modelin uyumunun iyi düzeyde olduğu görülmüştür. Ölçeğin iç tutarlılığı ve test-tekrar test güvenilirliği incelenmiştir. Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik açısından kabul edilebilir sınırlarda olduğu görülmüştür.

İç tutarlılığının değerlendirildiği Cronbach alfa testi sonuçlarında MDA Cronbach alfa katsayısı 0,858 olup ölçeğin özgün formunun Cronbach alfa

(0,79) katsayı değerinden yüksektir. Bu değer güvenilirlik testleriyle ilgili sınıflamada orta-yüksek düzeyde güvenilir olarak kabul edilmektedir (Özdamar, 1999). Alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri; öz-yeterlilik için 0,788; sağduyulu olma için 0,796; öğrenme isteği için 0,649; eleştirel olma için 0,681, mesleki sorumluluk için 0,472; iletişim becerisi için 0,662; inisiyatif kullanabilme 0,690 olarak hesaplanmıştır. Özdamar (1999)'ın önerdiği sınıflamaya göre; öz-yeterlilik, sağduyulu olma, öğrenme isteği, eleştirel olma, iletişim becerisi ve inisiyatif kullanabilme alt ölçekleri orta düzeyde, mesleki sorumluluk alt ölçeği ise düşük düzeyde güvenilir olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin özgün formunda ise öğrenme isteği, öğrenme becerisi ve kültürel yeterlilik alt ölçeklerinin Cronbach alfa değerleri sırasıyla 0,63, 0,72 ve 0,79'dur. Ölçeğin farklı psikometrik özellikler göstermesinin kültürel özelliklerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Mesleki Davranış Anketi ergoterapi öğrencileri için mesleki davranış ölçen bir değerlendirme aracıdır. Türkçede var olan ve ergoterapi öğrencilerine veya ergoterapistlere yönelik mesleki davranışları değerlendiren başka bir araç bulunmadığı için Mesleki Davranış Anketi'nin dış geçerliliğinin değerlendirilmesinde böyle bir ölçek kullanılmadı, bu çalışmanın bir kısıtlılığıdır. Ayrıca, diğer bir kısıtlılık örneklemin çoğunlukla kız öğrenciler oluşması nedeniyle ölçeğin cinsiyet gibi demografik bilgilerle korelasyonuna bakılamamasıdır. Bir başka kısıtlılık ise faktör analizi sırasında beş maddenin bir faktörde faktörleşmemesi nedeniyle Türkçe ölçekten çıkarılmasıdır. Bu maddelerin farklı davranması Türkçeye çeviride anlamını kaybetmiş olması ile ilgili olabileceği gibi Türkiye örnekleminin kültürel özellikleriyle de ilgili olabilir. Daha ileri çalışmalarda ölçekte dilimize uygun başka değişiklikler yapılarak analizlerin tekrarlanması önerilir.

Ergoterapi öğrencilerinde mesleki davranışlarının belirlenmesinin ergoterapi mesleğinin gelişimi açısından önemli olacağını düşünmekteyiz. Ergoterapi öğrencilerinin mesleki davranışlarını belirleyen Mesleki Davranış Anketi'nin Türkçe formu geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Fikir/Kavram: Gonca Bumin; Tasarım: Gökçen Akyürek, Gonca Bumin; Denetleme/ Danışmanlık: Gökçen Akyürek; Veri Toplama ve/veya İşleme: Sinem Kars; Analiz ve/veya Yorum: Sinem Kars; Kaynak Taraması: Sinem Kars; Makalenin Yazımı: Sinem Kars, Gökçen Akyürek; Eleştirel İnceleme: Sinem Kars, Gökçen Akyürek

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır. *Destek/ Teşekkür*

Çalışma sırasında hiçbir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır. Çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden ve destekleyen katılımcılara tüm yazarlar teşekkür eder.

Kaynaklar

- Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2011, 26 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 27916 (Mükerrer). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110426-1.htm>
- Balci, A. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Brown, T., Williams, B., & Etherington, J. (2016). Emotional intelligence and personality traits as predictors of occupational therapy students' practice education performance: A cross-sectional study. *Occup Ther Int*, 23(4), 412-424. <https://doi.org/10.1002/oti.1443>
- Çelik, S., Ünal, Ü., & Saruhan, S. (2012). Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin mesleki profesyonelliklerinin değerlendirilmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 20(3), 193-199.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2009). Process of translation and adaptation of instruments. Retrieved from the Web September 12, 2019. https://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/
- Flexner, A. (2001). Is social work a profession? *Res Soc Work Pract*, 11(2), 152-165. <https://doi.org/10.1177/104973150101100202>
- Güven, T. (2009). Tıp etiği açısından meslek ve profesyonellik kavramlarının incelenmesi. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 40(2), 84-88.
- Hackenberg, G. R., & Toth-Cohen, S. (2018). Professional behaviors and fieldwork: A curriculum based model in occupational therapy. *Journal of Occupational Therapy Education*, 2(2), 1-6. <https://doi.org/10.26681/jote.2018.020203>
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Sullivan, T. M., & Thiessen, A. K. (2015). Occupational therapy students' perspectives of professionalism: An exploratory study. *The Open Journal of Occupational Therapy*, 3(4), 1-17. <https://doi.org/10.15453/2168-6408.1154>
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46(Özel sayı), 74-85.
- Yuen, H. K., Azuero, A., Lackey, K. W., Brown, N. S., & Shrestha, S. (2016). Construct validity test of evaluation tool for professional behaviors of entry-level occupational therapy students in the United States. *J Educ Eval Health Prof*, 13, 22-27. <https://doi.org/10.3352/jeehp.2016.13.22>